

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصول مددکاری اجتماعی

نویسندگان:

دکتر حسین حیدری - عبدالرسول رمضان

سرنامہ	: حیدری، حسین، ۱۳۶۴ شہریور -
عنوان و نام پدیدآور	: اصول مددکاری اجتماعی / نویسندگان: حسین حیدری، عبدالرسول رضانی.
مشخصات نشر	: قم: تحسین ما، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاہری	: ۱۰۲ ص.
شابک	: ۳۰۰۰۰ ریال ۶-۴۱-۸۳۷۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: خدمات اجتماعی، موضوع: Social service
شناسه افزوده	: رضانی، عبدالرسول، ۱۳۶۰-
رده بندی کنگره	: HV ۴۰
رده بندی دیویی	: ۳۶۱/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۰۱۱۵۳۶

انتشارات تحسین ما
 قم: خیابان معلم، مجتمع ناشران
 طبقه دوم، واحد ۲۰۷
 همراه: ۰۹۱۲ ۱۵۳ ۷۹۳۸

اصول مددکاری اجتماعی

ناشر:	تحسین ما
نویسندگان:	دکتر حسین حیدری - عبدالرسول رضانی
چاپ:	زیتون
لیتوگرافی:	آفتاب
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۸
تیراژ:	۵۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۹-۴۱-۶
قیمت:	۳۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر و مؤلف محفوظ است

قم، بلوار معلم، مجتمع ناشران، طبقه دوم، واحد ۲۰۷ - ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۶۶

۰۹۳۶۱۵۳۷۹۳۸ - nashr.tahsin@gmail.ocm

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تاریخچه مددکاری اجتماعی
۶	مددکاری در ادیان و مذاهب قبل از اسلام
۹	مددکاری در تعالیم زردشت
۱۰	مددکاری در دین یهود
۱۲	مددکاری اجتماعی در دین مبین اسلام
۱۵	تاریخچه مددکاری اجتماعی امروزی در جهان
۳۱	تعریف مددکاری اجتماعی
۳۸	رفاه اجتماعی
۳۹	تأمین اجتماعی
۴۰	خدمات اجتماعی
۴۲	مددکار اجتماعی
۴۳	مددکاری اجتماعی و سایر علوم
۴۳	مددکاری اجتماعی و انسان‌شناسی
۵۲	مددکاری اجتماعی و روان‌شناسی
۵۴	مددکاری اجتماعی و جمعیت‌شناسی
۵۶	مددکاری اجتماعی و مشاوره و راهنمایی
۵۹	مددکاری اجتماعی و روان‌شناسی اجتماعی
۶۲	مددکاری اجتماعی و حقوق
۶۵	مددکاری اجتماعی و تاریخ
۶۷	مددکاری اجتماعی و جغرافیا

۶۹	 سایر علوم
۶۹	 اصول مددکاری اجتماعی
۷۰	 اصل پذیرش
۷۴	 اصل رازداری
۷۷	 اصل رابطه حرفه‌ای
۸۶	 اصل مشارکت مراجع
۸۸	 اصل خودآگاهی مددکار اجتماعی
۹۰	 استراتژی‌های (ارزش‌های) اساسی در مددکاری اجتماعی
۹۲	 اهداف مددکاری اجتماعی

منابع

مقدمه

سپاس و ستایش به یزدان پاک
 خدایم به توفیق خود یار کرد
 نخست عهد کردم ز پیمان خویش
 سپردند راز دلی چون به من
 چو دیدم افتاده ای بی تمیز
 بگشتم ز ایمان وز شور خویش
 که پاک آفرید آدمی را ز خاک
 به افتادگانم مدد کار کرد
 نگردم، بگردم چو از جان خویش
 بماند به دل تا بود جان به تن
 نگیرم دو دستش بگویم که خیز
 سزاوار تمکین منشور خویش

"یک فرد خدمتگزار در جمهوری اسلامی باید:

در کار او صداقت در نگاه او محبت و حیا،
 در اندیشه او خیرخواهی، در رفتار او شادابی

در سکوت او دقت، در تلاش او اخلاص و جدیت باشد." امام خمینی (ره)

مددکاری اجتماعی حرفه ای است مبتنی بر دانش، مهارت، ارزش ها که هدف آن کمک به افراد، گروه ها و جامعه است تا بتواند با تکیه بر توانایی های خود و استفاده از منابع موجود و سازگاری محیطی به استقلال برسند.

وقتی سخن از مددکاری می شود بسیاری از افراد به یاد زندان ها یا پرورشگاه ها می افتند که در آنجا افرادی به نام مددکار در دفتر یا واحد مددکاری فعالیت می کنند. اما حرفه مددکاری به فعالیت در دو مکان فوق محدود نمی شود. بلکه مددکاری اجتماعی، یکی از رشته های کاربردی است که فارغ التحصیل آن باید بتواند در مراکز مختلف با استفاده از روش ها و تکنیک هایی که آموزش دیده است، وارد زندگی انسان هایی شود که به هر دلیل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و خانوادگی دچار مشکل بوده و نمی توانند مشکل خود را به تنهایی حل کنند یا منشأ مشکل خویش را تشخیص بدهند. در واقع این افراد می توانند به یاری مددکار مشکل خویش را شناخته و حل نمایند. با توجه به نوپا بودن این رشته نوآوری

ها و تلاش های ارزنده ای در این راستا صورت گرفته است؛ تلاش هایی که همچنان ادامه دارد.

تاریخچه مددکاری اجتماعی

هر علمی در دنیا تاریخچه یا پیشینه‌ای دارد که اطلاع از آن برای صاحبان آن دانش ضروری است. مددکاری اجتماعی نیز از این قاعده مستثنی نیست. عرضه خدمات مددکاری و دستگیری از نیازمندان و سرپرستی ایتام و سالمندان و از کار افتادگان و معلولان از زمان تشکیل جامعه بشری وجود داشته است. در همه ادیان و مذاهب از جمله در مذاهب قبل از اسلام، در آیین زرتشت، یهود، مسیحیت و اسلام به اشکال مختلف به این مسئله توجه می‌شده است. در اینجا، به تاریخچه مددکاری در دو بخش ادیان و مذاهب و مددکاری اجتماعی حرفه‌ای اشاره می‌شود.

مددکاری در ادیان و مذاهب قبل از اسلام

در این بخش، به مددکاری در مذاهب قبل از تاریخ، زرتشت، یهود، مسیحیت و اسلام اشاره می‌شود.

۱- مذاهب قبل از تاریخ در تمدن‌های باستانی. مطالعه در مذاهب قبل از تاریخ و تمدن‌های گذشته نشان می‌دهد که توجه به سلامت و رفاه افراد بیمار، فقیر یا بی‌سرپرست اهمیت ویژه‌ای داشته است. «مطالعه مشخصات عمومی مذاهب ملل ابتدایی نشان می‌دهد که مردم آن زمان دارای رسوم و عقاید خاصی بوده‌اند که این رسوم به مناسبت احتیاجات و نیازمندی‌های جسمانی و روانی آنان پیداشده‌اند. برگزاری آن‌ها به‌منظور کمک به انسان‌هایی بوده است که دچار مشکل یا مشکلاتی می‌شده‌اند؛ به‌عنوان نمونه، می‌توان از عقیده آنان به کاهن یا معالج امراض نام برد که در هنگام بیماری و گرفتاری (که البته بر اثر مسلط شدن ارواح ناپاک بر افراد مبتلا تصور می‌شده است) می‌توانسته‌اند بین مردم دردمند با ارواح

واسطه شوند و تن بیمار و گرفتار را از آن روح پلید نجات دهند و یا در شمنیزم^۱ که یک نفر شمن برای غلبه بر ارواح ناپیدا کارهای شگفت‌آور انجام می‌دهد و به این ترتیب به درمان بیماری می‌پردازد^۲.

از نظر بودا نیز خیرخواهی موجب نیل به مقام می‌شود: «از نظر بودا یکی از صفات و علائم نیل به مقام (اراهات) محبت به عالم و خیرخواهی است و می‌باید رهرو این طریق با حسن نیت و روشنایی دل برای همه انسان‌ها نیکی طلب کند و رحم و شفقت را پیشینه سازد، عمر خود را وقف نیکی و خدمت به خلق نماید و با تعلیم علم و راهنمایی سودمند خلایق را به سوی نجات رهبری کند. بودا به شاگردان خود می‌گوید: می‌باید مانند مادری که نسبت به کودک خود مهربان است، آنان نیز به تمام انسان‌ها مهربان و مشفق باشند و به همان شیوه که مادر برای نگهداری فرزند جاننش را فدا می‌کند، آنان نیز ذهن خود را به نحوی از محبت و خیرخواهی هموعان مملو سازند که برای نجات اهل عالم از قربانی کردن جان دریغ ننمایند»^۳.

در کتاب ادیان زنده جهان در زمینه توجه بودا به جلوگیری از انحرافات اجتماعی که یکی از فعالیت‌های مددکاران است چنین آمده است: «بودا برای تمام بودائیان معمولی، پنج ممنوعیت مقرر داشته است: اینکه مرتکب قتل نشوند، دزدی نکنند، زنا نکنند، دروغ نگویند و مواد سکرآور ننوشند»^۴.

تأکید بر کار نیک در اندیشه‌های بودا کاملاً مشهود است، تا آنجا که روزی بودا به بانوی برهمنی که از او طلب سخنی کرده بود گفت: «در این جهان دو چیز است که همگان بر آن اتفاق دارند یکی آنکه کارهای نیک شادی آورد و دیگر آنکه کارهای بد فلاکت زائد...»^۵.

^۱. shamanism

^۲. خاکساری، محمدحسن، مبانی مددکاری اجتماعی، ص ۹، به نقل از: جان ناس، تاریخ جامع ادیان.

^۳. همان، ص ۱۰.

^۴. هیوم، رابرت، ادیان زنده جهان، ص ۱۰۶.

^۵. ابوالحسن تنهایی، حسین، جامعه‌شناسی در ادیان (پیشینیان)، ص ۲۰۳.

کنفوسیوس نیز بر توجه دولت‌ها و حکام به رفع نیازها و احتیاجات عموم که همان ایجاد رفاه اجتماعی است تأکید می‌کند. «کنفوسیوس برای دست یافتن به خلق خوب و فضیلت نیک، مهربانی و سلوک نیکو با ابناى نوع را توصیه می‌کرد و از نصایح او یکی این است که: اگر حکومت از مردم نیست لااقل باید برای مردم باشد و حکام احتیاجات عمومی خلق را جوابگو باشد.^۱

همچنین کنفوسیوس از آسیب‌های اجتماعی در جامعه انتقاد می‌کند، آنجا که می‌گوید: «مردم عهد قدیم سه فضیلت داشتند که شاید در این زمان نادر باشد: متهوران آن روزگار جان خود را به خطر می‌انداختند؛ اکنون افراد بی‌غیرت و سست شده‌اند. گردنکشان سابق، جوانمرد و بلندنظر بوده‌اند؛ حالا ستمکار شده‌اند. جاهلان قدیم، راست‌گو و درست‌کار بودند؛ اکنون راه و رفتار نابکاری و تزویر دارند.^۲

او همچنین معتقد است که با پایه قرار دادن خیرخواهی و صفا و صمیمیت مردم همه خوب خواهند شد و در آن صورت: «... تمام جهان یک جمهوری خواهد شد، مردم باهوش، باتقوا و توانا انتخاب می‌شوند و پیرامون موافقت‌های مخلصانه سخن خواهند گفت و صلح جهانی را ایجاد خواهند کرد ... (در این هنگام) سالمندان را امنیت خواهد بود و میان‌سالان را کار و جوانان را امکان رشد. بیوه‌ها و یتیمان، مردان بی‌کودک و ناتوانانی که بیماراند کاملاً حمایت می‌شوند. هر مردی حق خواهد داشت و هر زنی امنیتی. آن‌ها ول را ... برای ارضای خویش نگاه نمی‌دارند... در جهت نفع همگان کار می‌کنند و خودخواهی‌ها و خودرایی‌ها دم فرومی‌بندند. دزدان و فتنه‌جویان وجود نخواهند داشت. (پس) درهای خارجی (خانه‌ها) بازخواهد ماند و این دولتی است که من آن را «هماندی بزرگ» نام می‌نهم.^۳

۱. خاکساری، محمدحسن، مبانی مددکاری اجتماعی، ص ۱۰.

۲. جامعه‌شناسی در ادیان (پیشینیان)، ص ۲۴۷.

۳. همان، ص ۲۴۸ و ۲۴۹.